

Eis aquí se descobre a nobre Hespanha
Como cabeça alli da Europa toda.
De ĉi tie jen nobla Hispanujo
Kvazaŭ kapo de la tuta Eŭropo.
(«Os Lusiadas». Kanto IIIa, XVII.)
CAMOENS

3a jaro Novembro 1933 N-ro 30

OFICIALA ORGANO DE
HISPANA ESPERANTO ASOCIO
ORGANO OFICIAL DE LA
ASOCIACIÓN ESPERANTISTA ESPAÑOLA

Redakcio kaj Administracio:
SAGASTA, 10. - MADRID (HISPANUJO)
APARTADO DE CORREOS 1.089

ATENTU

Sendu ĉiam viajn korespondaĵojn al APARTADO DE CORREOS N.° 1.089, MADRID. Gazetoj faru same po DU EKZEMPLEROJ.

Enviad toda clase de correspondencia al Apartado dicho anteriormente.

TIPOGRAFIA CHULILLA Y ANGEL
Torrecilla del Leal, 17
Teléfono 71926

——o—— SALUDO ——o——

El X Congreso Nacional de Esperanto, celebrado últimamente en Santander, me ha honrado con el cargo de secretario de la Hispana Esperanto Asocio, y en la sesión celebrada por la Junta directiva de H. E. A. el 9 del corriente se acordó que el secretario fuese al mismo tiempo director de HISPANA ESPERANTO-GAZETO.

Al hacerme cargo de ambos cometidos dirijo un cordial saludo a los heaanos en primer lugar, y, en general, a todos los esperantistas, expresando el deseo de que mi actuación coincida con un floreciente desarrollo de la Sociedad, al que seguramente contribuirán los que con tanto acierto han desempeñado hasta ahora estos cargos, ya que al cesar en ellos pueden dedicar más tiempo a la propaganda de nuestro querido idioma.

FERNANDO REDONDO

Octubre 1933.

ACTA DE LA JUNTA CENTRAL EJECUTIVA DE H. E. A.

En Madrid, a las 19 horas del día 9 de octubre de 1933, en el domicilio de la Asociación (Sagasta, 10 - Cruz Roja Española), se reunió la Junta Central Ejecutiva con asistencia de los miembros expresados al margen.

Se aprobó el acta de la sesión anterior.

Se dió posesión del cargo de secretario a D. Fernando Redondo.

El tesorero leyó las cuentas del tercer trimestre, en las que figura una factura de la Casa Mendiola, de 250 pesetas, por una corona dedicada al doctor Cortezo, gasto que fué acordado por varios miembros de la Directiva que se encontraban a la sazón en Madrid. Se aprobó por la Junta la decisión tomada y el balance de aquellas cuentas.

Cumplimentando el párrafo 8.° del acta de la Junta de la Directiva del 11 de septiembre de 1933, se acordó someter a la votación de los miembros de H. E. A. la reforma del artículo 2.° del actual Reglamento para que quede en la forma siguiente:

«Art. 2.° Serán socios de H. E. A. cuantas personas y entidades acepten y cumplan este Reglamento y estén comprendidas en las categorías siguientes:

a) Numerarios, que pagarán una cuota anual de dos pesetas y tendrán derecho a voz y voto.

b) Protectores, que serán cuantos paguen anualmente una cuota superior a la señalada para los numerarios, y también tendrán derecho a voz y voto.

c) Adheridos, que serán cuantos pertenezcan a una organización regional esperantista, o a una organización esperantista especial o profesional de TODO el territorio de la República española, y paguen a H. E. A. una peseta cincuenta céntimos al año, pero sin voz ni voto dentro de H. E. A.

d) Honorarios, que serán aquellos que, por su altruísmo y valer, hayan prestado o presten un apoyo efectivo a la Asociación, sin voz ni voto.» Quedando el resto del artículo con el mismo texto que antes.

La Presidencia da cuenta de que se ha pedido al Patronato Nacional del Turismo un billete circular para D. Roberto Kreuz, a fin de que venga a España con motivo de los preparativos para un Congreso Internacional de Esperanto en Madrid en 1935.

El tesorero da cuenta de que en la partida de ingresos por venta de obras van incluídas CIEN PESETAS producto de venta de libros donados a la Sociedad por D. Julio Mangada.

A propuesta de D. Julián Sosa se acuerda que en lo sucesivo el Director-Gerente de HISPANA ESPERANTO-GAZETO sea el secretario de H. E. A., y siendo actualmente secretario D. Fernando Redondo, queda este señor nombrado Director de la Revista.

Todos los acuerdos se tomaron por unanimidad.

Y no habiendo más asuntos de que tratar, se levantó la sesión a las veinte horas y diez minutos.

El Secretario, *Fernando Redondo*.—V.° B.°: El Presidente, *Julio Mangada Rosenörn*.

Asistieron el presidente y el secretario; D. Julián Sosa, tesorero, que llevaba la representación del vicepresidente D. José Perogordo; D. José Buzón, bibliotecario, y D. Jacinto Martín, vicesecretario.

A LOS MIEMBROS DE HISPANA ESPERANTO - ASOCIO

Aceptada la proposición para reforma del artículo 2.° del Reglamento conforme a lo expuesto en el Acta de la Junta Central Ejecutiva de H. E. A. del 11 de septiembre de 1933, sin ningún voto en contra de ningún vocal regional, cumplimentando lo que el párrafo 8.° de dicha Acta dice, se somete a la votación de los heaanos

la reforma aludida para que el actual artículo 2.° quede en la forma siguiente:

«*Artículo 2.° Serán socios de H. E. A. cuantas personas y entidades acepten y cumplan este Reglamento y estén comprendidas en las categorías siguientes:*

a) *Numerarios, que pagarán una cuota anual de DOS pesetas, y tendrán derecho a voz y voto.*

b) *Protectores, que serán cuantos paguen anualmente una cuota superior a la señalada para los numerarios, y también tendrán derecho a voz y voto.*

c) Adheridos, que serán cuantos pertenezcan a una organización regional esperantista, o a una organización esperantista especial o profesional de TODO el territorio de la República española, y paguen a H. E. A. una peseta cincuenta céntimos al año, pero sin voz ni voto dentro de H. E. A.

d) Honorarios, que serán...» Quedando esta categoría en la misma forma que estaba, como también todo el texto restante del mismo artículo.

Debiendo la solución propuesta entrar en vigor con el nuevo año de 1934, y considerando ser más que suficiente para la votación el tiempo que media de la aparición de esta proposición, ya conocida, hasta el 30 de noviembre corriente de 1933, los miembros de H. E. A. remitirán sus votos a la Oficina de la Asociación (Apartado núm. 1.089, Madrid), antes de dicha fecha, entendiéndose que cuantos miembros no envíen sus votos aceptan la reforma, puesto que el que calla, otorga.

Madrid, noviembre de 1933.—El Secretario, *Fernando Redondo*.—V.° B.°: El Presidente, *J. Mangada*.

AVISO

Los miembros de H. E. A. que paguen sus cuotas para 1934 antes del 15 de diciembre del corriente año recibirán gratuitamente los dos primeros cuadernos de la «Helpanta Temaro» de Julio Mangada; 32 páginas con grabados de varias historietas del caricaturista vasco Arrúe, completamente en esperanto.

ASOCIACION ESPERANTISTA ESPAÑOLA

	PESETAS
CARGO	
Existencia en metálico en 30 de junio de 1933...........	8.604,46
Ingresado por venta de obras, folletos, insignias, postales, etc.	479,05
Idem por cuotas de socios..................................	101,00
Suma el Cargo..........................	9.184,51
DATA	
Alquiler de casa de julio, agosto y septiembre...........	300,00
Gratificación a la portera, por asistencia y limpieza del cuarto, durante el trimestre................................	30,00
Nuevas becas para la asistencia de Maestros Nacionales al Congreso Universal de Colonia...........................	3.601,00
Facturas de los Sres. Chulilla y Angel, por las Revistas de julio y agosto y otros impresos.....................	425,00
Factura de los mismos por la composición, tirada, papel y encuadernación de 3.000 ejemplares de la obra «Santander»	2.080,00
Gratificaciones del personal de Secretaría en el trimestre...	435,00
Gastos de Secretaría, timbres y efectos de escritorio.........	227,28
Subvención al Congreso de Santander........................	200,00
Factura de la Casa E. Mendiola, por una corona dedicada al Dr. Cortezo..	250,00
Recibo de D. J. Martín, por rotular en esperanto 560 carteles del Patronato Nacional del Turismo..............	150,00
Suma la Data..........................	7.698,28

RESUMEN

Importa el CARGO..................	9.184,51
Importa la DATA.....................	7.698,28
Existencia en el día de la fecha...	1.486,53

Madrid, 30 de septiembre de 1933.—El Tesorero, *Julián Sosa.*—Intervine: El Vicesecretario, *Jacinto Martín.*—V.° B.°: El Presidente, *J. Mangada Rosenörn.*

PRI LA X^a KONGRESO DE H. E. A.

Dum la tagoj de la Kongreso, la samideanaro vizitis la Klubon de Ĉasistoj kaj Fiŝkaptistoj kaj la Sanatorion de Pedrosa. Malagrabla pluva vetero genis la vizitintojn; sed tamen la marekskurseto bone sukcesis; kun plej bona vetero la gekongresanoj vizitis la Palacon de la Magdalena, Internacian Someran Universitaton kaj la ĉarmoplenan belegan preskaŭinsuleton en kiu la Universitato staras. Ĉi tiu Internacia Universitato estis vizitata dum tutplena funkciado kaj elvidiĝis ĝia granda sukceso.

Alian tagon, la gekongresanoj vizitis la faman Bibliotekon Menéndez Pelayo, kiun ĉi tiu donacis al la urbo, kaj en kiu oni konservas tutsame kiel dum lia vivo la humilan laborĉambron de la eminentega verkisto, gloro de Hispanio.

Neforgesebla estis la ekskurso al la grotoj de Altamira, al la malnova plenarta vilaĝo Santillana kaj al belege pitoreska San Vicente de la Barquera. Pastro Carballo science klarigis al la ekskursintoj la arkeologian kaj historian pentraĵaron de la grotoj; sed poste, enirinte, estis rimarkinde renkonti gvidanton, kiu spite de sia granda humileco, ĉar li estis nur simpla laboristo, elokventege, tre flue, science vulgare, france kaj hispane, komplete, alloge, mirinde klarigis kiel la prahomoj estis eminentaj artistoj de la skulpt-kaj pentra vidpunktoj; kiel ili profitis la reliefojn de la grotplafono por adapti al ili la pentraĵojn; kiel ili sperte desegnis kaj pentris. La gvidanto estas bonega oratoro, kies instruojn bonege li transdonas kaj havigas al vizitantoj: mirindaj estas la grotoj sed des pli mirindaj dank' al tiu gvidanto. Najbara estas alia groto kun belaj stalaktitoj stalagmitoj, k. t. p. Muzeeto rimarkinda el prahomaĵoj ankaŭ estis vizitata.

Pri Santillana, kion diri? Iru al la libro «Santander» kaj sufiĉas por ke vi komprenu la ĝuon pro la vizito, kiun agrabligis S-ro. Mateo Escagedo Salmón.

Pri San Vicente de la Barquera estas dirinde: ĝi estas belega, tre pitoreska urbeto, alloganta la homojn por pasigi agrablege la someron pro siaj haveneto, belega kamparo kaj gastemaj simpatiaj loĝantoj. Mirigis la vizitintojn la rimarkindega tombo de la Inkviziciestro Corro en la preĝejo, kiu ankaŭ estas bela kaj gracia, de la transira periodo de la romana stilo al la gotika. Apud la maŭzoleo de la Inkviziciestro estas alia bona kaj bela tombo, tiu de liaj gepatroj.

PROPAGANDA FESTO

Vesperon, je la deka kaj duono, ĉe la teatro Narbon, okazas la propaganda festo sub prezido de la prezidanto de la organizinta Kon-

greskomitato kaj kun ĉeesto de multenombregaj personoj. La prezidinto sin turnis al la publiko, klarigante la kialon de la festo kaj prezentante la oratorojn.

Tuj S-ro Azorín, socialista parlamentano, elokvente sin turnis al la ĉeestantaro, klarigante ke la progreso alportis al la Homaro mirindajn sistemojn por interrilatiĝi, sed tamen la diverseco de lingvoj limigis terure la eblecojn de la interrilatiĝo, malutilante al ĉi tiu: tiel la radio alproksimigas la homojn logantajn en la plej apartaj lokoj de la tero, sed restigas ilin nekomprenantaj unu la aliajn pro la diverseco de lingvoj; tiel la parolantaj filmoj havas la teruran baron de tiu diverseco de lingvoj. La antaŭjuĝoj kaj egoismoj naciaj restadas kaŭze de la sama baro, kiu starigas malfacilaĵojn por ke la homoj povu profiti la konkerojn de la progreso tiel vaste kiel estas necese por plibonigi la hodiaŭan vivon.

La imperiemaj landoj altrudis sian idiomon al subpremitaj gentoj, kiuj okupas teritoriojn multe pli vastajn ol estas tiu de la metropolo; sed la imperioj disiĝos, kaj ili ne malfrue resendependiĝos kaj restariĝos siajn lingvojn, pro kio la lingva ĥaoso pligraviĝos. La sola solvo estas alpreni internacian lingvon, kaj ĉi tion konsilas kaj postulas la logiko: la internacia lingvo estos postulata, altrudata fatale de la antaŭeniro de la civilizacio celanta fratigi la homojn kaj disvastigi por ĉiuj la sekvojn de la progreso.

S-ro Mangada laŭdis esperanton ne nur ĉar ĝi estas antaŭenigilo de la scienco, de la arto, k. t. p., sed ankaŭ de la ideoj pri paco kaj interfratiĝo de la homoj. La internacia lingvo celas samtempe la praktikan solvon de ĉiaj vivproblemoj, sed ne malpli la idealan problemon de la vivo.

Deirante de la ideala problemo entenata de la *Interna Ideo* de Esperanto, la esperantistoj solvas ĉiajn aliajn problemojn, kaj iliaj Universalaj Kongresoj estas la solaj tiaspecaj (Universalaj) regataj de vera internacia sento pura, pro la efika, rapida, facila, alloga interkompreniĝo. Tiel ĉiuj devas sin dediĉi kun fervora sintenado al la efektivigo de la triumfo de Esperanto, ĉar Esperanto estas Paco kaj Homamo.

S-ro Francisco Vila, nia kompetenta heaano, kaj rimarkinda deklamisto, kontentigis la ĉeestantaron per arta kaj plensukcesa deklamado esperanta kaj hispana, entuziasmigante la publikon: estis deklamataj: «*Mia penso*», de Zamenhof, esperante; «*La vundita ĉasisto*», de Ganivet, en esperanta kaj hispana lingvoj; «*Oriental*», de Zorrilla, hispane kaj esperante; «*La Vojo*», de Zamenhof, esperante kaj hispane, kaj «*Un duro al año*», de Eusebio Blasco, hispane. La

publiko entuziasme aplaŭdadis la bonegan, artan deklamadon de S-ro Vilá.

La festo alportis al multenombraj personoj ĉeestintaj pro kuriozemo interesiĝon al nia afero.

Post la Kongreso, vesperon, S-ro Vilá kun same granda sukceso, disvolvis alian deklamprogramon en la Ateneo Popular.

EL DOCTOR CORTEZO HA MUERTO

Imposible trasladar al papel la emoción dolorosa experimentada por mí al pronunciar las anteriores palabras. ¡Ha muerto el doctor Cortezo! Murió el patriarca de la Medicina, el hombre que supo del dolor ajeno y se esforzó en mitigarlo, en hacerlo desaparecer, sufriendo con el enfermo y gozando con la alegría de los éxitos clínicos, llorando con los dolientes y riendo cuando, rodeado de los niños del Colegio de Huérfanos que él fundó, se sentaba en el jardín. Practicando el bien como un apóstol, sin sentir jamás odio ni rencor cuando se vió alguna vez ofendido o atacado.

El 24 de agosto pasado falleció en Madrid, su pueblo natal, a los 83 años, el doctor D. Carlos María Cortezo y Prieto, y no es posible, en el espacio reducido de un artículo, dar detalladamente cuenta de las numerosas facetas de su inteligencia privilegiada; fué, ante todo y sobre todo, médico; pero brilló también en la política, en la literatura, en la oratoria, etc.; en suma, fué hasta el último momento de su vida representante de una generación de enciclopédicos, alcanzando brillo propio en cuantas actividades se ocupó.

Fué clínico notable, y su consejo era pedido siempre en casos difíciles, siendo el médico de su tiempo con más numerosa clientela; fué literato notable: escribió varios libros de literatura, poesías, comedias y dramas; orador notable y polemista temible, por su palabra fácil y convincente. Como político, fué diputado, senador, ministro y por fin presidente del Consejo de Estado; la labor cultural de Cortezo fué enorme, pues por si personalmente, en conferencias, cursos y, en los últimos tiempos, en tertulia, de la que gozaban pocos elegidos, siempre fué maestro, sin contar con que en *El Siglo Médico* sus artículos servían de enseñanza y orientación en los más variados temas.

Fué presidente de la Academia de Medicina, reelegido durante catorce años, y al dimitir se le confirió el título de Presidente de Honor; perteneció a la Academia de la Lengua, a la de Ciencias Morales y Políticas, y estaba condecorado con múltiples condecora-

ciones españolas y extranjeras, culminando con la posesión del Toisón de Oro, que es la más alta distinción que se podía otorgar en España durante la monarquía.

En el terreno médico, son notables sus trabajos sobre las curas clorógenas (año 1881), sobre la morfinomanía (1878), acerca de la fiebre amarilla; fué nombrado, en ocasión de una epidemia de peste en Portugal, jefe de los servicios sanitarios, y, ayudado por varios médicos elegidos por él, creó un servicio sanitario de tal eficacia que la peste no causó ninguna víctima en España. Creó el Instituto Central de Sueroterapia (1899), que ha sido el vivero de todos los servicios sanitarios de la nación. Con motivo de una epidemia de tifus exantemático, crea el Hospital de epidemias, descubre que el germen del mal era transmitido por los parásitos habituales en los mendigos, consiguiendo grandes éxitos con las prácticas de despiojamiento. Este es uno de sus mayores éxitos científicos, del que se derivaron consecuencias favorables durante la guerra mundial.

En el año 1903 dicta la Instrucción general de Sanidad, reglamento sanitario tan completo y acabado que basta en los momentos actuales para resolver todos los problemas higiénico-sanitarios, que están previstos con clarividencia extraordinaria; fué autor de la primera imposición de la vacunación antivariólica obligatoria. Obra cumbre de su vida es la creación del Colegio de Huérfanos de Médicos, terminada su instalación y construído un edificio suntuoso y asegurada su vida económica.

Poseía varios idiomas y le gustaba bucear en el griego y el latín, habiéndose dedicado al Esperanto en los años últimos de su vida, alcanzando gran fluidez en su uso y ocupando la Presidencia de la H. E. A., siendo nombrado últimamente Presidente de Honor, cargo que ostentó hasta su muerte. Cómo se hizo esperantista merece ser conocido, y no resisto a la tentación de copiar un párrafo de un artículo conocido en que con galano estilo lo cuenta él mismo:

«...saliendo de la Academia Española, tuvo mi carruaje un choque brusco e incalificable con un automóvil. Del accidente resulté con una fractura gravísima del brazo izquierdo y con una conmoción cerebral tan intensa que, al recogerme, me tuvieron por muerto los que lo hicieron.

»Cuando comencé a curarme, con la forzada quietud que el caso requería, me encontré con que la lectura Braille de puntos no me consolaba en tal ocasión, por no poder valerme de las manos, y yo necesitaba una ocupación intelectual, un ingreso de materiales, aparte del que me proporcionaba la lectura ajena; entonces, mi sabio amigo Torres Quevedo, que volvía del Congreso Esperantista de París, me

habló de su viaje y despertó mi curiosidad acerca de la lengua internacional, que se encontraba en un estado de progreso que yo no suponía. En la noche misma del día en que Quevedo me hablaba del asunto, tenía yo en mi poder una gramática de Inglada, un texto de la «Ilíada» y varias revistas en esperanto; desde aquel momento empecé a estudiar la sugestiva lengua con verdadero fervor.»

... ...

«Recibir este saludo, es ya mucho; leer una conferencia dada en Ginebra por un profesor chino acerca de las doctrinas de Confucio, o leer las estadísticas de las investigaciones en la Universidad de Tokío, a los pocos días de haberlas hecho públicas un profesor de aquella Universidad, esto es verdaderamente hermoso; esto es digno de aparecer ante el jurado de la civilización universal juntamente con la telegrafía sin hilos, la navegación aérea y las comunicaciones telefónicas. Por eso soy y seré un esperantista entusiasta; lo único que lamento es que soy demasiado viejo para que me sea dable alcanzar todo el impulso de progreso que por todas partes se advierte y que conducirá pronto a proporcionar la base más firme de la Paz y de la fraternidad humana.»

Vivió muchos años; alcanzó triunfos; cosechó desengaños; practicó el bien; fué todo lo que se podía ser en la tierra, y culminó su vida en una muerte plácida y tranquila, final siempre prematuro para una vida dedicada a la ciencia, al trabajo y al amor y la paz.

DR. CARLOS DE SAN ANTONIO

DOKTORO CORTEZO MORTIS!

Estas neeble transigi sur paperon la doloran emocion, kiun mi sentas eldirante tiujn vortojn: Doktoro Cortezo mortis! Mortis la medicina patriarko, la viro, kiu partoprenis la doloron de la aliaj, kaj penis ĝin mildigi, ĝin malaperigi, suferante kun la malsanulo kaj gaje ĝuante pri siaj klinikaj sukcesoj, plorante kun la malbonfartuloj kaj ridante, kiam li sidis, ĉirkaŭita de la infanoj de la orfokolegio, kiun li fondis, plenumante, kiel apostolo, bonfaradon, kaj ne sentante malamon aŭ malpardonon, se oni iam lin ofendis aŭ atakis.

La 24an de ĵuspasinta aŭgusto mortis en sia naskiĝurbo Madrido D-ro Karolo Cortezo y Prieto, 83 jara, kaj estas neeble detale raporti, en la malgranda spaco de artikolo, pri la multnombraj fakkapabloj de lia eksterordinara intelekto. Li estis kuracisto antaŭ ĉio kaj

super ĉio, sed li ankaŭ brilis en la politiko, literaturo, en la oratorarto, k. c.; entute li estis ĝi la lasta momento de sia vivo reprezentanto de generacio de enciklopediuloj, kaj distingiĝis per propra helo en ĉiuj fakoj en kiuj li sin okupis.

Li estis rimarkinda klinikisto, kies konsilon oni ĉiam petis ĉe malfacilaj okazoj, plej klientohava kuracisto de sia epoko; li estis rimarkinda literaturisto, kiu verkis plurajn beletristikajn librojn, versaĵojn, komediojn kaj dramojn, granda oratoro kaj timinda polemikisto pro sia flua kaj konvinkiga parolado. Kiel politikisto li fariĝis deputato, senatano, ministro kaj fine prezidanto de la Ŝtata konsilantaro. Lia kultureca laborado estis grandega, ĉar li persone en paroladoj, kursoj kaj lastatempe en sia hejma babilado per kiu ĝuadis nur malmultaj de li elektitoj, li ĉiam estis majstro, kaj krom tio liaj artikoloj en la revuo *La kuracista centjaro* taŭgis por instruado kaj orientiĝo pri plej diversaj temoj.

Li estis prezidanto de la Medicina Akademio, reelektita dum 14 jaroj, kaj kiam li propravole eksiĝis oni lin nomis ĝia honora Prezidanto; ankaŭ li estis ano de la Lingva Akademio kaj de tiu por Moralaj kaj Politikaj Sciencoj. Li estis ordenita per multaj hispanaj kaj fremdaj ordenoj, inter kiuj li laste atingis la ordenon nomitan «ora ŝaflana», kiu estis la plej alta honoro ricevebla en Hispanujo dum la monarĥio.

Ĉe la medicina fako estas rimarkindaj liaj esploroj pri la klorogena kuracado (1881), pri la morfinomanio (1878), pri la flava febro. Okaze de pestepidemio en Portugalujo, oni lin nomis estro de la sanogarda sorvado kaj helpate de kelkaj kuracistoj de li elektitaj, li kredis tiel efikan sanogardan organizaĵon, ke la pesto ne faris viktimojn en Hispanujo. Li kreis (1899) la Centran Instituton por serumterapio, kiu fariĝis la semejon el kiuj naskiĝis ĉiuj naciaj servoj por sanogardo.

Okaze de ekzantemfila epidemio li kreas la Hospitalon por epidemiuloj kaj malkovras, ke la malsanĝermo estas transigita per la kutimaj parazitoj ĉe almozuloj, tial li multe sukcesis per la senpedikigaj procedoj. Jen unu el liaj plej grandaj sciencaj sukcesoj, el kiu oni eltiris favorajn sekvaĵojn dum la lasta eŭropmilito.

En la jaro 1903 li faris la ĝeneralan instrukcion por sanigistaro, regularon tiel plena kaj ellaborita, ke ĝi ĉe nun ankoraŭ sufiĉas por solvi ĉiujn demandojn pri kuracservo kaj higieno, kiuj en la nomita instrukcio estas antaŭviditaj per eksterordinara trafĝusteco. Li ordonis la unuan devigan inokulon per vakuno kontraŭ variolo. Lia plejaltula faro dum lia vivo estis la kreo de kolegio por kuracistorfoj, kium li definitive starigis kun luksega konstruaĵo kaj monaj rimedoj sufiĉantaj por estonto.

Li posedis plurajn lingvojn kaj amis esplori en la latinan kaj grekan. En la lastaj jaroj de sia vivo li sin dediĉis al esperanto, kiun li flue uzadis, kaj fariĝis unue efektiva kaj lastatempe honora Prezidanto de H. E. A., posteno kiun li havis ĝis sia morto.

Estas koninde kiel li fariĝis esperantisto kaj mi cedas al la tento kopii la jenan paragrafon de ia lia konata artikolo, en kiu li per delikata stilo raportas:

«...iam revenante hejmen el la Lingva Akademio mia veturilo ricevis abruptan kaj nekvalifikeblan kunpuŝegon de aŭtomobilo. El tiu akcidento okazis al mi tre grava ostrompiĝo ĉe la maldekstra brako kaj min frapis tia intensa cerboskuo, ke oni kredis min mortinta kaj oni min elprenis por helpo.

»Kiam mi komencis resaniĝi pro la deviga kvietiĝo trudita de mia okazo, mi konstatis ke la legado de Braille' aj porblindulaj tekstoj ne helpos al mi en mia stato, ĉar mi ne povis uzi miajn manojn. Mi bezonis intelektan okupadon, alporton de scikonoj, krom tiu, kiun liveris aliaj personoj al mi per legado kaj tiam mia amiko-scienculo Torres Quevedo, kiu ĵus revenis el la esperantista Pariza Kongreso (1925), raportis al mi pri sia vojaĝo tiun kaj elvekis mian scivolemon pri la internacia lingvo, kiu estis progesinta pli ol mi povus supozi. En la vespero mem de la tago kiam Torres Quevedo parolis al mi pri la afero, mi jam havis ĉe mi esperantan gramatikon de Inglada, tekston el «Iliado» kaj kelkajn gazetojn en esperanto. Depost tiu momento mi eklernis kun vera fervoro la sugestian lingvon.»

... ...

«Ricevi per esperanto fratan saluton, estas ja multe; legadi prelegon faritan en Ĝenevo de ĥina profesoro pri la Konfucaj doktrinoj, aŭ legi statiskaĵon pri la esplorado en la Tokia Universitato kelkajn tagojn post ĝia publikigo, farita de iu profesoro el la nomita Universitato, tio estas vere bela, aperinda antaŭ la juĝantaron de la universala civilizacio, kune kun la senfadena telegrafio, la aerveturado kaj la telefona interkomunikiĝo. Tial mi estas kaj estos entuziasma esperantisto; nur tion mi bedaŭras, ke mi estas tro maljuna por povi ĝisatingi la tutan progresigan puŝon, kiun oni ĉie konstatas kaj baldaŭ trafos liveri la plej firman bazon por la tuthoma Paco kaj Frateco.»

Li longe vivadis, havis triumfojn, kolektis elreviĝojn, plenumadis bonfaron, fariĝis ĉio, kion oni povas sur la tero kaj lia vivo sin levis ĝis plaĉa kaj trankvila morto, fino ĉiam trofrua por vivado dediĉita al scienco, laboro, amo kaj paco.

Esperantigis: VICENTE INGLADA

SONETO DE D-ro CARLOS MARIA CORTEZO

Mi min ĵetis de l' vivo en batalon
Sen la kasko, la ŝildo kaj kiras';
Mi batalis brustnude en forlas'
Rezistante malaman, en min, falon.
Mi malŝatis venĝeman pretan ŝtalon,
Kaj ne gravis spiona perfidpas';
De l' subtila envio min frakas'
Povis vundi, kaj riskis mi ŝakalon.
De senĉesa batalo nun venkite,
Neutila kuraĝo kaj obstino,
Mi konfesas nepova min; sed spite
De l' malvenko, proklamas mi je l' fino,
Dolorita la koro, ke spirite
Min neniam timigis la Destino!

Esperantigis:
JULIO MANGADA ROSENÖRN

KANTO AL LA PALMARBO

Arbo de la Suno! Orienta arbo! Arba spirito! Plumfasko el verdaĵo! Amiko en la dezerto! Gvido de la vojiranto! Estu benata ci kaj la popoloj ŝirmataj de cia ombro.

Permesu ke mi rigardadu cin sur la ebenaĵo supren, proksime de rozkoloraj nuboj kiuj glitas super cia branĉaro, ke mi alproksimiĝu al ci kaj ripozu ĉe cia ombro.

Ci estas la sola arbo, kiu amas sen ke malpureco de la lipoj makulu ciajn foliojn verdajn. Ci sendas la kisojn en formo de fruktiga polvo kaj cian amon, kiel la kantojn, la Kupid'a (1) aero forportas. Ci amas maldorme, kiel la anĝeloj. Ci iĝas fruktiga ĉe la nuboj, en la vento en ĉio, kio estas plejpura sur la tero; tial cia frukto estas ora, dolĉa, malpeza, kaj naskas en ĉiela lulilo.

Ci, palmarbo, neniam rigardas teren, malsupren; cia rigardo ĉiam iras alten. Elvolviĝante kiel la floroj, ci malplektiĝas kaj kreskas kreskas kvazaŭ minareto, ĉiam kun malfermita okulo al la ĉiela blua arkaĵo aŭ al brila ebenaĵo multkolora.

Ci, palmarbo, estas la amikino de la profetoj; kiel ili, ci solene

(1) Kupido=Nomo de am' dio.

leviĝas kaj vidas la ebenaĵon ĝis malproksimo; kiel ili ci antaŭsentas la estonton, la malĝojojn sur cia trunko kiel horloĝo de la arbaroj. Ci kompatas la suferojn de la homoj kaj plektigas la palmon de la martiroj! Ci estas la amatino de la artistoj, kiuj esperas esti kronataj de ci; kiel ili, ci serĉas la belecon! Ci estas la palmo de la venko, la amata filino de la suno; ci estas sopiro kaj simbolo; kie ajn ci trovas la lumon, tie estas cia patrujo!

Imitu ni la sakran arbon! Havu ni klarecon kvazaŭ nia patrujo; bluon, kvazaŭ baldakeno, kaj dum la sufero de la jaroj ni celu rigardi alten! Kiel ĝi!

SANTIAGO RUSIÑOL

(*El hisp. lingvo trad.*: F. R.).

NEKROLOGO

Je la 18ª de la ĵus pasinta septembro mortis en Zaragoza S-ino María del Carmen Burillo Auger, vidvino de la grandanima kaj kompetentega esperanto-pioniro de Aragono S-ro Emilio Gastón, kiun ŝi entuziasme helpis kiam li prezidis la Komitato por gastigado de aŭstraj geinfanoj kaŭze de la milito. Ŝi estis al gastigitaj geinfanoj de Aŭstrio en Zaragoza kaj ĉe si kvazaŭ amantega patrino. Ke ŝi ripozu pace. Ŝia familio ricevu la koran kondolencon de la heaanaro, speciale ŝia filo Rafael, nia tre kompetenta samideano.

Ankaŭ en Zaragoza ĵus mortis S-ro. Daniel Sisón, frato de la aragona Voĉdonanto de H. E. A., S-ro. Félix. Ĉi tiu kaj lia familio ricevu la sinceran esprimon de nia kora kondolenco.

BIBLIOGRAFIO

The Tenth Book of Homer's Odyssey (La deka libro de la Odiseo de Homero), esperante tradukita de Giles Dixey, rekten el la greka lingvo. Eldono de Brita Esperantista Asocio, 142 High Holborn, Londono, W. C. 2.—Prezo: Unu ŝilingo.

La tradukinto asertas en la antaŭparolo ke li ektradukis tiun kanton du horojn post sia unua paŝo en esperanto kaj finis post unu monato. Tio pruvas ne nur la facilecon de nia lingvo, sed la lertecon de la

verkisto. En la preskaŭ sescent versoj liberaj la tradukinto sekvas la ritmon de la originalo; tradukas ĉiun detalon kaj klopodas doni la impreson de la sama muziko de la grekaj vortoj.

La traduko estas bonstila kaj klara.

ENLANDA KRONIKO

Madrido.—Ekfunkciis kursoj sub aŭspicioj de la Ateneo, H. E. A. Centra Madrida Grupo, Socialista Grupo kaj Laborista Grupo. La Centra Madrida Grupo planas por granda propagando Esperantistan Semajnon. Estos solena festo propaganda okaze de la raportoj de la geinstruistoj al Kolnjo, en la Ateneo, organizita de la Pedagogia Fako, por daŭrigi la laboron al plej vasta entrepreno al Universala Kongreso en Stockholmo.

Vigo.—Nia kompetenta samideano S-ro. Feliciano Oliván, oficiale pro permeso de la kapitano de la militŝipo «Libertad», ĵus malfermis du kursojn: unu, por sep oficiroj; alian, por 15 ŝipanojn; jen la nomaroj de ambaŭ kursoj:

Kurso por oficiroj

S-ro. Bernardo García. Artileria mara oficiro.
S-ro. Santiago Regueira. Artileria mara oficiro.
S-ro. Alejandro Bartolomé. Artileria mara oficiro.
S-ro. Eduardo Montero. Artileria mara oficiro.
S-ro. Nicomedes Gómez. Oficista mara oficiro.
S-ro. Marcelino Soutullo. Oficista mara oficiro.
S-ro. Fernando Landeira. Subakva eksploristo.

Kurso por kaporaloj kaj maristoj

S-roj. José María Grau, Ramón Leira, José Hermida, Juan Vázquez, José Pérez Varela, Pedro Lorenzo, Angel Bueno, Angel Seijo, Jerónimo Bouza, Nicolás Pardo, Mateo Vidal, Brígido Bravo, Eugenio Porta, Emilio Sagasta, Jaime Colomar.

Zaragoza.—«Zaragoza Esperantisto» energie entuziasme reentreprenis la novan laboron per viglaj kursoj.

ESPERANTO

IDIOMA AUXILIAR INTERNACIONAL

Gramática, Ejercicios y Diccionario, de MANUEL CAPLLIURE BALLESTER, estas rimarkinda lernolibro por hispanlingvanoj, entenante abundan varian interesan ekzercaron en hispana kaj esperanta lingvoj kun sufiĉe ampleksaj esperanta-hispana kaj hispana-esperanta vortaroj. La verko estas 22 × 14 cm.; ĝi havas 291 paĝojn, el kiuj 48 paĝoj estas por la esperanta-hispana vortaro kaj 101 por la hispana-esperanta, en ĉiu paĝo estas tri kolonoj el vortoj; ĝia prezo estas KVIN PESETOJ, por la poŝtalsendo aldonu 50 centimojn. Mendu ĝin al la aŭtoro, strato San Vicente, 96, Valencia.

La verko prezentas esperante kaj hispane unuavice la Fundamenta'n Gramatiko'n de la Lingvo Esperanto de D-ro. Zamenhof, t. e., la *dekses fundamentajn regulojn*. Sekve la aŭtoro disvolvas la metodon el 30 lecionoj laŭ siaj spertoj dum longedaŭra seninterrompa instruado per procedo bazita sur gramatikaj reguloj antaŭ ol paroligi. La verko, de ĉi tiu vidpunkto bonege trafas la celon, kaj ĝi estas sukcesiga por izolaj lernantoj, kies taskon bonege helpos la vortaroj.

Bona papero kaj bonega kaj klara preso altvalorigas la libron.

KONKEROJ DE ESPERANTO

En Tokio ĵus aperis nova gazeto por infanoj sub titoloj «*La Infanaro*» kaj «*The International Children*», kiu estas internacia organo por infanedukado, kun teksto en japana, angla kaj esperanta lingvoj; kaj ĝin eldonas «*Imperia Asocio por Infana Eduko*», kies prezidanto estas S-ro. D. Iŝii, kiu, kvankam ne estas esperantisto, konsciante la gravecon de esperanto, propra iniciate decidis alpreni esperanton por la organo de la Asocio de li estrata, por kio li sin turnis al Japana Esperanto-Instituto petante la kunlaboradon. La gazeto estas ilustrita, kaj la abonprezo jare estas 3 enoj, ĉe S-ro. Deniĉi Iŝii, 34 Niŝi-Gokenĉo, Uŝigome. Tokio. Japanujo.

———o———

La grava brazila scienca revuo «*Revista da Sociedad de Geografia do Rio de Janeiro*», kun pli ol cent paĝoj, aperigas esperantan resumon post ĉiu artikolo en portugala lingvo.